

YAŞLI MAJOR DEPRESYON HASTALARINDA UMUTSUZLUK İLE İNTİHAR OLASILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ: ZİNCİRLEME ARACILIK MODELİ

Sema Çağal¹, Meltem Hazel Şimşek²

¹Balancak Devlet Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Giresun

²Giresun Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Giresun

Giriş: Yaşlılarda major depresif bozukluk (MDB) sık görülmekte ve artmış intihar riski ile seyretmektedir. Umutsuzluk, bu yaş grubunda intiharın en güçlü psikolojik belirleyicilerinden biridir. Ancak depresyon ve anksiyetenin bu ilişkiye aracılık rolü net değildir. Bu çalışmada, umutsuzluk ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkiye etki eden depresyon ile anksiyete düzeylerini zincirleme aracılık modeli ile inceleme amaçlanmıştır.

Yöntemler: Bu çalışmaya, DSM-5'e göre major depresif bozukluk tanısı almış ve 65 yaş ve üzeri toplam 80 birey dahil edilmiştir. Kontrol grubu oluşturulmamıştır. Katılımcılara sosyodemografik veri formu, Beck Umutsuzluk Ölçeği, Beck Anksiyete Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve İntihar Olasılığı Ölçeği (Suicide Probability Scale) uygulanmıştır. Anketler yüz yüze görüşme yöntemiyle, katılımcıların bilişsel yeterliliği doğrulandıktan sonra doldurulmuştur. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler, normal dağılım değişkenler için ortalama ± standart sapma, normal dağılımayanlar için medyan (min–maks) şeklinde sunulmuştur. Sayısal değişkenler arasında grup içi karşılaştırmalarda t-testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkileri değerlendirmek üzere regresyon analizi ve Hayes'in PROCESS makrosu (Model 6) ile zincirleme aracılık analizi uygulanmıştır.

Çalışma için etik onay, Giresun Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulu'ndan (06.08.2025/18 karar numarası) alınmıştır.

Sonuçlar: İntihar olasılığı, en güçlü şekilde düşük umutsuzluk düzeyi ile ilişkili bulunmuş; depresyon ve anksiyete ile de yüksek korelasyon göstermiştir ($p < 0.001$). Zincirleme aracılık analizinde, depresyonun intihar olasılığı üzerindeki etkisinin tamamı anksiyete ve umutsuzluk aracılığıyla dolaylı gerçekleşmiştir. Doğrudan etki anlamlılığını yitirmiştir. En güçlü dolaylı etki umutsuzluk (%95 GA: 0.82–2.05), ardından anksiyete (%95 GA: 0.05–0.47) ile saptanmıştır. Anksiyete ve umutsuzluk üzerinden seri etki anlamlı bulunmamıştır.

Tartışma ve Sonuç: Bulgular, yaşlılarda intihar riskinde depresif belirtilerin tek başına yeterli olmadığını; bilişsel-duygusal faktörlerin, özellikle umutsuzluğun belirleyici olduğunu göstermektedir. Umutsuzluk, anksiyeteye göre daha güçlü ve istikrarlı bir aracı etki sergilemiştir. Bu nedenle, yaşlı depresif bireylerde intihar risk değerlendirmesi yalnızca depresyon tanısına dayanmamalı; umutsuzluk ve anksiyete düzeyleri değerlendirilmelidir. Bu yaklaşım, koruyucu müdahalelerin ve psikososyal desteklerin etkinliğini artırabilir.

Anahtar Kelimeler: İntihar, yaşlı, geriatri, umutsuzluk, depresyon